

Od dana najjačega potresa, 29. prosinca 2020. u 12.20 sati, jačine 6,2 stupnja po Richteru, uslijedila je procjena oštećenih kulturno-povijesnih cjelina i pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara na potresom zahvaćenim područjima Petrinje, Siska, Gline i Lekenika u Sisačko-moslavačkoj županiji. S pročelnicom Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture i medija u Sisku Ivanom Miletić Čakširan razgovaramo o popisu štete na baštini mjesec i pol nakon potresa, dok tlo još podrhtava. Baš na dan finalne autorizacije razgovora 5. veljače petrinjski je kraj pogodio potres od 3,8 po Richteru, zbog kojeg su ljudi ponovno izašli na ulice. „Potres nas je danas izbacio iz cipela“, zapisala je naša sugovornica u e-pismu autorizacije, koja je od dana potresa svakodnevno na terenu.

Koliko je oštećenja prijavljeno na potresom pogođenim područjima? Koliko ste takvih objekata uspjeli pregledati i procijeniti?

Od sama dana potresa Konzervatorska služba, kao i cijelo Ministarstvo kulture i medija, intenzivno je uključeno na potresom pogođenu području. Obilazi se teren, organiziran je postupak popisivanja štete, dani su napuci o hitnim mjerama zaštite, izvode se hitne mjere sanacije nepokretne kulturne baštine te evakuacija pokretne baštine.

Nakon hitna zbrinjavanja pokretne baštine uslijedio je postupak evidencije štete na nepokretnoj baštini. Zahvaljujući već postavljenim temeljima za pregled šteta od potresa u Zagrebu, posao je vrlo brzo organiziran. U razdoblju od 11. do 15. siječnja odraden je terenski posao, timovi su pregledali kulturna dobra područja gradova Siska, Gline, Petrinje i Hrvatske Kostajnice te općine Lekenik.

Koliko još objekata morate pregledati i do kada planirate da bi taj proces utvrđivanja šteta na kulturnim dobrima mogao potrajati? Što očekujete od nastavka rada na daljoj procjeni, posebno zbog novih potresa koji stvaraju nova oštećenja na objektima?

Kako su štete prijavljene i na širem području županije, do kraja veljače običi ćemo još kulturna dobra područja općina Dvor, Majur, Sunja, Martinska Ves, Jasenovac te gradova Kutine i Novske. Po završetku terenskog rada uslijedila je obrada podataka iz koje će proizaći postotak oštećenja, vrste oštećenja i, ono najvažnije, plan hitnih interventivnih radova na građevinama te plan cjelovite obnove. Upravo je postupak hitnih interventivnih radova stabilizacije i zaštite ključan u sprečavanju dodatnih oštećenja na kulturnim dobrima, i to nam je sada prioritet.

Tko je sve, osim konzervatora i stručne ekipe Ministarstva kulture i medija, angažiran na tom poslu i kako ocjenjujete njihov angažman i doprinos spašavanju vrijednosti i nužnoj zaštiti oštećenih kulturnih dobara?

Timovi MKiM, koji su imali iskustva u popisu šteta u Zagrebu, sada su uključeni u evidenciju štete na području stradalu u potresu koji se dogodio 29. prosinca. U postupak evidencije i procjene štete uz zaposlenike Konzervatorskog odjela u Sisku te kolege konzervatore iz cijele Hrvatske, zaposlenike iz Uprave za zaštitu kulturne baštine MKiM, sudjelovali su i radnici Hrvatskog restauratorskog zavoda, suradnici s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju te vanjski suradnici arhitektonske i građevinske struke. Suradnja svih bila je ključna za brzinu i učinkovitost pregleda. Svi su dali sve od sebe, surađivali smo s Vatrogasnom službom, HGSS-om, Stožerom CZ te građevinskim tvrtkama koje su na terenu. Doprinos svih uključenih iznimno je važan i presudan u postupku obnove i revitalizacije koji slijedi.

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN

PROČELNICA KONZERVATORSKOG ODJELA U SISKU

Pročelnica Konzervatorskog odjela u Sisku Ivana Miletić Čakširan i ravnatelj Gradskog muzeja Sisak Vlatko Čakširan

VEĆINA ZAŠTIĆENIH GRAĐEVINA IMA CRVENU OZNAKU

Teško je oštećen vrijedan sloj gradova koji su na kulturno-povijesnoj baštini temeljili svoj identitet te vizije razvoja. Sada je ključan plan hitnih mjera i brzo postupanje na terenu

RAZGOVARAO ŽELJKO MALJEVAC

Što vama konzervatorima govori dosadajna procjena stanja na kulturnim dobrima i kulturno-povijesnim cjelinama? Koji su zaštićeni objekti kulture najviše stradali? Koji su objekti srušeni i nije moguća njihova restauracija?

Šteta je na kulturnoj baštini velika. Stalno ponavljam, nije toliko bitan broj, već plan hitnih mjera i brzo postupanje na terenu. Štete na pojedinačnim kulturnim dobrima Petrinje, Gline, Siska i Lekenika znatne su. Većina građevina ima crvenu oznaku. Unutar kulturno-povijesnih cjelina Petrinje, Gline i Siska stradao je velik udio zaštićenih povijesnih građevina. Znatna oštećenja imaju javne i stambene građevine iznimne vrijednosti. Oštećen je kompleks Jodnog lječilišta u Sisku, zgrada sisačke Gimnazije arhitekta Stanka Kliske, gradska vijećnica Dionisa Sunka, zgrade Osnovne i Srednje škole u Petrinji, zgrada stare ljekarne u Glini, Kapelnikov stan u Glini, velik broj stambeno-poslovnih građevina na Trgu dr. Franje Tuđmana, Gundulićevoj, Turkulinovoj i Nazorovoj ulici u Petrinji, Rimskoj ulici u Sisku, Trgu bana Jelačića u Glini. Vrijedan je to sloj gradova koji su na kulturno-povijesnoj baštini temeljili svoj identitet te vizije razvoja. Znatna oštećenja ima zgrada Željezničkog kolodvora u Sisku te Stari grad u Sisku. Oštećeno je pedesetak sakralnih građevina. Jedna od najvrednijih sakralnih građevina kontinentalne Hrvatske, crkva sv. Marije Magdalene u Selima, pretrpjela je znatna oštećenja.

Kakvo je stanje s tom vrijednom crkvom, hoće li se moći obnoviti?

Ministarstvo kulture i medija u suradnji s Hrvatskim restauratorskim zavodom izradilo je plan obnove te su u postupku pripremni radovi i izrada dokumentacije za početak radova.

Hoće li se sva stradala kulturna dobra moći obnoviti ili rekonstruirati?

Smatram da će se sva kulturna baština moći obnoviti, potpuno urušena faksimilnom rekonstrukcijom cjeline zgrade, ostale prema napucima struke uz primjenu protupotresnih mjera. Neke od tih oštećenih građevina bile su uključene u razvojne projekte gradova, na nekima je obnova pročelja završila u listopadu prošle godine. Potres je prirodna katastrofa i nema krivaca. Trebamo naučiti na ovom iskustvu te primijeniti multidisciplinarnu i interdisciplinarnu pristupe u obnovi kojima će cilj u konačnici biti zaštita i očuvanje baštine koja je dio našeg identiteta.

Stručni tim konzervatora, konzervatora-restauratora i muzealaca nastavio je s uspješnim evakuacijama zaštićene pokretne kulturne baštine. Koje ste objekte evakuirali, koje objekte planirate evakuirati i iz njih iznijeti kulturne vrijednosti?

Odmah po potresu dogovor je bio da se usmjerimo na brzu i sigurnu evakuaciju pokretne baštine. Konzervatorski odjel u Sisku prikupio je podatke s terena te stupio u kontakt sa svim vlasnicima privatnih (kulturno-povijesnih, zavičajnih, etnografskih) zbirki te vlasnicima sakralnih inventara s područja stradala u potresu. U suradnji s Upravom za zaštitu kulturne baštine, Službom za pokretnu, etnografsku i nematerijalnu kulturnu baštinu dogovoren je plan evakuacije. Od prvoga tjedna nakon potresa uslijedilo je osiguranje prostora za pohranu, sama pohrana muzejske građe Gradskog muzeja Sisak, evakuacija zbirki iz Petrinje te evakuacija sakralnih inventara.

Taj postupak traje i dalje i ovisi o stanju građevine i mogućnostima svih uključениh službi na terenu. U evakuaciju i pohranu građe uključeni su brojni stručnjaci raznih institucija: Muzejsko dokumentacijski centar, Muzej za umjetnost i obrt, članovi Hrvatskog etnološkog društva, Arheološkog muzeja u Zagrebu, Klovićevih dvora, zaposlenici Gradskog muzeja Sisak, Hrvatskog restauratorskog zavoda, konzervatori i

stručne službe Ministarstva kulture i medija Uprave za zaštitu kulturne baštine te Uprave za arhive, knjižnice i muzeje. Cijeli postupak bio bi nemoguć bez pomoći i suradnje s Vatrogasnom službom, HGSS-om te Stožerom CZ.

Pružena je pomoć svima koji su pomoć htjeli prihvatiti i tamo gdje je procijenjeno da se evakuacija može provesti.

Kako u toj akciji spašavanja umjetnina iz srušenih i oštećenih objekata ocjenjujete angažman specijaliziranoga tima „plavih kaciga“ iz Italije? Na čemu ste sve zajedno radili i što ste sve zajedno napravili?

Talijanski pripadnici posebne jedinice „plavih kaciga“ obilazili su najugroženije lokalitete zajedno s djelatnicima Ministarstva kulture i medija, s Hrvatskim restauratorskim zavodom, Stožerom civilne zaštite te HGSS-om. Cilj je bio pregled te pomoć pri izradi strategije hitne evakuacije vrijednog inventara i zaštićenih pokretnih kulturnih dobara. Evakuirana je Etnografska zbirka Hosi iz zgrade Srednje škole u Petrinji te ikone s ikonostasa pravoslavne crkve sv. Nikole u Petrinji. Osim razmjene znanja i iskustva, dogovoren je i nastavak suradnje u daljim fazama zaštite i obnove oštećene baštine. Neki inventari morat će se evakuirati tek nakon hitnih mjera osiguranja od daljeg urušavanja konstruktivnih dijelova građevina.

Gdje se pohranjuje zaštićeni inventar i umjetnine spašene iz srušenih i jako oštećenih objekata? Jesu li raspoloživi prostori dovoljni za smještaj spašenih umjetnina?

Muzejska građa pohranjena je u Gradski muzej Sisak kao najbližu muzejsku ustanovu na stradalom području koja se u kratkom roku mogla sanirati te pripremiti za prihvatanje, evidenciju i provedbu hitnih mjera zaštite pokretne baštine. U dogovoru Ministarstva kulture i medija, Hrvatskoga restauratorskog zavoda te Sisačke biskupije sakralni inventari katoličkih crkava smješteni su u zgradu Velikog kaptola u Sisku, sjedište Sisačke biskupije. Sakralni inventari pravoslavnih crkava smjestit će se u sjedište Pravoslavne eparhije gornjokarlovačke u Karlovcu. Po potrebi neki inventari pohranit će se i u depoe Hrvatskoga restauratorskog zavoda.

Je li dogovoren način obnove povijesnih središta gradova? Mogu li se ona obnoviti na način da se sačuva njihova jedinstvenost i vizualni identitet, uz primjenu najviših građevinskih standarda kako bi zgrade bile protupotresno i energetski obnovljene te primjerene današnjim standardima stanovanja i javne namjene?

Strategija obnove Petrinje te posebno Siska i Gline u izradi je i u tome sudjeluju stručnjaci Ministarstva kulture i medija, kao i brojni suradnici. U izradi strategije iznimno je važno uključiti sve dionike i donijeti najbolje rješenje, što se trenutno i čini. Sisak, Gline i Petrinja zaštićene su cjeline upravo zbog očuvanih građevina različitih povijesnih razdoblja. Gradovi su prije potresa na kulturno-povijesnim znamenitostima, baštini, temeljili razvojne strategije. Naša je dužnost očuvati taj identitet. S obzirom da smo sada svi svjesni na kakvu području živimo, nužno je primijeniti sve suvremene tehnologije koje će pridonijeti upravo očuvanju baštine. Iznimno je važno da metodologija obnove, koja uključuje protupotresne mjere, bude kompatibilna s povijesnim strukturama na kojima se primjenjuje. Na to nas upozoravaju i iskustva drugih zemalja, osobito Italije, u obnovi baštine nakon potresa.

Kako će se financirati obnova oštećenih kulturnih dobara na potresom pogođenu području?

Vrlo brzo imat ćemo sve podatke važne za financiranje obnove, zato je bitno odraditi sve pripreme kako bi postupak bio proveden stručno, cjelovito, brzo i učinkovito.